

4. *Dicționarul explicativ al limbii române*, ediția a II-a, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”. Editura Univers Enciclopedic, 1999.
5. Lupescu, Mihai, *Din bucătăria țăranului român*, București, 2000.
6. Oprea, Ioan, Radu, Rodica, *Noul dicționar Universal al limbii române*, Editura Literară Internațională, București-Chișinău, 2007.
7. Vlahuță, Alexandru, *Din trecutul nostru: Geții, dacii*. București, 1994.

Informatori:

1. Avram Petrache, 78 ani, pensionar, Galați.
2. Victor Mazilu, 83 ani, pensionar, Văleni.
3. Andrei Zgherea, 70 ani, pensionar, Văleni.
4. Antonina Grecu, 84 ani, pensionară, Văleni.
5. Alexandra Haheu, 85 ani, pensionară, Giurgiuilești.
6. Costache Mării, 89 ani, pensionar, Câșlița Prut.
7. Sanda Năstase, 80 ani, pensionară, Câșlița Prut.

VĂLENI: ANTROPONIMIE – NUME DE PERSOANE ȘI PORECLE

Jeni NASTAS, dr., conf. univ.

Summary

In past did not exist other types of names, only that they got when they were born. When somebody wanted to present himself/herself, for precision they tried to add a byword. That byword could be also name of their father of mother, also name of village or town from where they came, or it could be also name of profession that they usually did. After that word has transformed into agnomen. A time later, peasants which ran out from their funciar owners, tried to change their names and used agnomens to camouflage their true identity. Another criteria to be called by another surname that you got at birth, in past were also your ethnical provinience, that's why some comunities have persons that are named by their ethnical origin (ex: greek, jewish, german, serbian, etc.). A secular tradition is also to give name for newborns from religious calendar, but these traditions are step by step forgotten and parents give birth names from movies, literature, and

so on, but that tendency have nothing in common with romanian culture, that is why some traditions are going to be forgotten.

La naștere omul capătă un nume. Primele nume au fost cuvinte ale limbii comune, oamenii fiind desemnați prin indicarea unei particularități fizice, calitate sau defect, o întâmplare deosebită din viața lor și au apărut în vechime la persoanele cât de cât înaintate în vârstă. Cu timpul au apărut alte criterii, numele copiilor – date la naștere – reflectând bucuria, cât și așteptările părinților legate de aceștia, dorința lor de a-i vedea manifestându-se într-un mod de laudă. Oamenii credeau în forța magică a numelui și își imaginau că, cu ajutorul lui, stabilesc viitorul destin al acestuia. Procedul de a da oamenilor nume de animale, păsări, arbori, plante, ca simbol al trăsăturilor omenești, este foarte vechi. Nume ca Lupu, Ursu erau considerate drept simbol al vigoriei, forței fizice, al puterii, ele fiind prezente în onomastica locală până în primul pătrat al secolului XIX. De asemenea, în Evul Mediu românesc exista obiceiul de a da copiilor nume cu sens negativ, pe lângă Prodan, fiind menționate Urâta, Lepădatu, Groza, Răzvan ș.a., nume menite să înlăture de la copiii respectivi duhurile rele, bolile, pericolele, nenorocirile.

„La creștini numele a fost adesea dictat de calendar, copilul căpătând numele sfântului serbat în ziua nașterii sau a botezului, considerându-se că nou născutul se va bucura de protecția patronului său din cer. Adesea o persoană care își asuma rolul de naș, dă numele copilului său nou-născutului, astfel încât oamenii, mai cu dare de mână și din dorința de a-și face relații, au numeroși fini și răspândesc larg propriul nume de botez” [4, 21].

„Numele de botez se pot înnoi complet într-o perioadă de o sută de ani. De aceea analiza unui nume nu este suficientă pentru a ne arăta de unde vine purtătorul lui” [4,9]. În ultimul timp tot mai mulți părinți aleg pentru copiii lor nume pretențioase, adesea străine, inspirate din filme, de o calitate îndoielnică, care nu au nimic a face cu fondul și spiritul românesc.

Din dorința de a exprima un sentiment de afecțiune, respectiv dragostea maternă, de la prenumele existente, prin prescurtare și amplificare cu sufixe, întâlnite în multe localități din Moldova, îndeosebi în satul Văleni-Cahul, au apărut forme noi, numite hipocoristice (gr. hipocorizomai – vorbesc în termeni mângâietori).

Hipocoristicile, cu o mare circulație în procesul de comunicare în Văleni, și-au pierdut, cu timpul, sensul afectiv, trecând în categoria numelor populare cum sunt: Ionică, Nică, Nicuță, Costel, Săndel; derivate din Ion, Costache, Sandu – care nu mai sunt simțite astăzi ca dezmierdătoare.

„Bogăția formelor hipocoristice, respective populare, este condiționată de posibilitatea de a fi prescurtate, în mod arbitrar, la începutul, sfârșitul sau mijlocul cuvântului, nume (prenume), plus varietatea mare de sufixe, care se pot alipi acestei prescurtări” [1. 103]. Exemplificăm:

Alexandru – Săndică, Sandu, Săndel; Teodor – Tudor, Tudora – Doru – Dorel; Constantin – Costache, Costică, Costea; Gheorghe – Gheorghiuță, Ghiță; Neculai – Culai – Culiță.

În continuare vă propunem unele din numele românești, specifice și Vălenilor.

Adrian [2] – prenume masculin. Forma feminină este Adriana. Numele latin Hadrianus și înseamnă „din Hadria”. Preluat de la latini de către greci sub forma Adrianos, ajunge și la popoarele slave, de unde este preluat de către români. Apare încă din secolul al XV-lea, alături de forme ca Andrian și Andreian. Diminutivele cele mai frecvente sunt: Adrinel, Andruș, Andreica etc.

Alexandru – prenume masculin care se bucură de o largă popularitate. Corespondentul feminin este Alexandra. La origine reprezintă un nume vechi grecesc cu semnificația „care protejează oamenii”. Preluat de creștini, purtat de mai mulți martiri, numele devine calendaristic, beneficiind de o largă utilizare. De la numele personal Alexandru s-a dezvoltat o largă familie de forme scurte și diminutive: Alecu, Alex, Sandu, Sandală, Sandi, Ducu.

Alina – reprezintă un împrumut din onomastica occidentală. Poate fi forma prescurtată a germanicului Adelaida – Adelina, cu sensul de „nobil”.

Ana – unul din cele mai vechi și răspândite nume feminine, cu origine în limba ebraică (Hannah), provenit dintr-o frază verbală cu numele divinității Iahve, care, potrivit textului biblic, însemna „Dumnezeu s-a îndurat, Dumnezeu a avut milă” și i-a dăruit Anei un fiu. Din ebraică, Hannah a trecut în greacă și latină sub formula Anna, răspândindu-se în întreaga Europă. La români a fost preluat pe filieră bizantină, numele fiind atestat în documentele moldovenești din sec. XV. Variantele hipocoristice: Anica, Anuța, Ancuța, Aneta, Anișoara.

Anastasia – prenume răspândit la noi pe filieră slavă, dar grecesc la origine. Provine din cuvântul „anastasis” care înseamnă „înviere din morți”.

Andrei – prenume masculin de origine greacă, provine de la cuvântul „andrea”, având înțelesul de „bărbăție, curaj”. Preluat de la latini, numele s-a bucurat de o largă popularitate la toate popoarele creștine, fiind numele Sfântului Andrei, unul din cei 12 apostoli ai lui Iisus Hristos.

Angela – împrumut din onomastica occidentală europeană, provine de la latinescul „angelus – înger”, împrumutat de la greci, unde avea sensul de „trimis, sol, mesager, vestitor”. Alte forme: Angelica, Anghelina, Anghel.

Arhip – astăzi nume de familie, inițial prenume, face parte din seria numelor grecești compuse din două elemente: „archon – conducător și „hippos – cal”. La noi a pătruns pe filieră greco-slavă.

Aurel, Aurelia – preluat din vechea onomastică romană, după numele gintei Aurelia, nume teofonic legat de Soare. Hipocoristice: Aurică, Rica, Relu, Auraș.

Bianca – prenume feminin ce provine din italiană, de la cuvântul „bianco – alb”. Împrumut recent, pătruns pe cale cultă, sub influența literaturii.

Constantin, Constanța – prenume de origine latină, provenit dintr-un vechi cognomen roman. Constans – Constantis. Preluat de greci, prin intermediul slavilor ajunge și la noi. Utilizarea îndelungată a dus la nașterea unui șir de forme derivate, atât masculine, cât și feminine: Costache, Costel, Costică, Costin, Costea, Costâchel. De la forma feminină Constanța, mai des utilizate apar Constantina, Tanța, Tântica, Tanți. Numele de Constantin a fost purtat de împăratul roman Constantin cel Mare, fiind celebrat pe 21 mai.

Corina – creație a onomasticii literare latine, este un împrumut din limba greacă, derivat de la „kore – fată, fecioară”.

Corneliu, Cornelia – provine din cuvântul latin „corn”, care în antichitate era simbolul abundenței și al forței. Preluat de greci, ajunge în onomastica popoarelor slave, de unde ajunge și la noi.

Dumitru – unul din cel mai vechi și mai răspândit prenume masculin de pe meleagurile românești. Corespunde numelui grecesc „Demetrios”, a cărui semnificație este „pământ” și „mamă”. Demetrios păstrează amintirea zeiței grecești Demeter, care, în mitologia greacă, era ocrotirea ogoarelor și a căsătoriei. Preluat de latini și apoi de creștini, se răspândește în Răsăritul Europei, ajungând la români prin intermediul slavilor. Derivate: Mitică, Dima, Dimitrache, Dumitriță. Nume purtat de domnitorul Moldovei, Dimitrie Cantemir.

Ecaterina – reproduce prenumele grecesc Ekaterine, derivat din adjectivul grecesc Katharos – „pur, inocent, curat la inimă”. La români a pătruns pe două filiere, latino-catolică, sub forma Cătălină, de la care provin formele actuale Cătălin, Cătălina, și slavă, sub forma Ecaterina. Alte forme: Catinca, Catrina, Caterina etc.

Eduard – prenume provenind din engleza veche, a cărui semnificație este de „bogat, bogăție, apărător, apărătoare”. Preluat la români pe filieră apuseană.

Elena – reproduce un vechi nume grecesc, Helene, care la origine putea proveni din cuvintele cu semnificația „forță, făclie” și

„strălucirea Soarelui, căldura Soarelui”. Nume purtat de mama împăratului Constantin cel Mare. Larg răspândit în onomastica europeană, datorită cultului acesteia. Întâlnit și sub formele: Ileana, Leana, Lenuța, Lili, Nelly, Aleona.

Eleonora – prenume feminin, care redă un vechi nume de botez, de origine arabă care se traduce prin „El este lumina mea”. La noi apare în epoca modernă, alături de formele: Leonora, Lora.

Gabriel – nume de origine ebraică, având semnificația „Dumnezeu a fost puternic”. A fost numele arhanghelului Mihail, căpetenia îngerilor, așa cum apare în Evanghelia apostolului creștin Luca. La noi forma feminină este Gabriela, în vreme ce forma scurtă pentru ambele genuri este Gabi, iar ca alint, Găbișor, Găbiță. Acum ceva timp era întâlnită și forma Gavril.

Gheorghe – prenume frecvent în onomastica românească, de origine greacă, are sensul de „cultivator al pământului, agricultor țăran”. Numele s-a răspândit în limbile romanice apusene, de unde este preluat de popoarele slave, iar mai apoi de către romani. Alături de Gheorghe, Georgeta, Ghiță, Gheorghită, variantele moderne sunt: George, Georgel, Georgian, Georgiana, Gina, Gicu, Gică, Gelu și multe altele.

Grigore – la origine nume de persoană grecesc, Gregorios, are sensul de „cel care este atent”, treaz. Preluat de creștini (ex. Grigorie Teologu), ajunge la noi prin intermediul slavilor.

Ilie – prenume larg răspândit în onomastica românească, are la bază un vechi nume ebraic, Elias, cu semnificația „Domnul este adevăratul Dumnezeu”, formă identică în limbile greacă și latină. Forma Ilie este preluată la noi din greacă pe filiera slavă.

Ion, Ioana – prenume de origine ebraică, cu semnificația „Jahve (Dumnezeu) a avut milă, a făcut favoare”. Varianta grecească este Ioannes, iar latină Iohannes. În limba română Ion continuă vechiul nume ebraic, apărând și forme specifice: Ioan, formă savantă cu femininul Ioana, Oana, Nuța, Ionela.

Laurențiu – prenume masculin cu corespondentul feminin

Laurenția. Provine din limba latină, însemnând „din Laurentum”, vechi oraș din Peninsula Italică, care și-a luat numele de la planta laur, simbolul victoriei.

Lazăr – prenume, dar și nume de familie, reproduce un nume ebraic, a cărui semnificație era „Elohim a ajutat”, Elohim fiind unul din numele divinității ebraice. Regăsit în limbile greacă și latină, la români ajunge pe filieră greco-slavă.

Manole – formă prescurtată de la prenumele biblic, de origine ebraică, Emanuel, cu sensul de „Dumnezeu e cu noi”. Din el s-a derivat forma Manole, dar și Manolache.

Maria – reprezintă unul din cele mai cunoscute și răspândite prenume de la noi. Numele este cunoscut din paginile „Noului Testament”, fiind purtat de Fecioara Maria. Apare sub două forme: Mariam și Maria. Forma Mariam trecută din greacă în latină a fost considerată o formă de acuzativ, pe baza căreia s-a refăcut nominativul Maria. Semnificația numelui a fost mult discutată. Pornind de la ebraică, s-a sugerat că numele ar avea sensul de „picătură de mare”. Prin intermediul grecilor și latinilor s-a răspândit la toate popoarele creștinate. La noi se presupune că a fost folosit înaintea contactului cu slavii. Numele are o multitudine de variante, derivate și forme scurte: Mariana, Maricica, Marița, Marușca, Mărioara, Mania, Mașa.

Mariana – derivat de la Marius, forma feminină a numelui Marin, vechi nume gentilic roman, care provine de la radicalul indo-european mer-, mor-, mar-, „bărbat tânăr” sau „femeie tânără”, radical întâlnit și în cuvintele latine „maritus - căsătorit, soț”, „mariate - a se căsători”, de la care în limba română a provenit „a se mărita”. Prin creștinism, prenumele Marian s-a răspândit în Europa, la români apărând în secolul al XVII-lea, înaintea contactului cu slavii.

Mihai, Mihail – corespunde vechiului nume ebraic Mikael, având la origine semnificația „Cine este ca El?”, El însemnând Dumnezeu. În Vechiul Testament Mikael a fost unul din cei șapte

arhangheli și conducătorul lor în bătălie. Sanctificat, este considerat patronul și ocrotitorul soldaților. Preluat de români prin filiera greco-latină. Forma feminină: Mihaela.

Nicolae – prenume grecesc la origine, format prin compunerea a două cuvinte, a căror semnificație era „Victorie” și „popor”. La noi se consideră că a fost preluat de la popoarele vecine, iar bogăția de variante, forme scurte și derivate reprezintă mărturia popularității de care s-a bucurat în cursul timpului.

Olga, Oleg – preluat din onomastica scandinavilor, considerat astăzi că are și origine slavă, este, de fapt, un împrumut de la germanicii nordici, având la origine semnificația de „sfânt, sfântă”. Etimologia numelui Olga – Helpa, Oleg – Ingvar – ambele au rădăcini scandinave.

Pavel – prenume de origine latină, Paullus, care reproduce adjectivul „paulus – mic”. La români a căpătat o mare popularitate datorită Sf. Apostol Pavel cel Mare din Saul, prigonitorul creștinilor, devine Pavel („vas ales”), „apostolul neamurilor”, după ce, spre drumul spre damasc, Iisus i se arată într-o lumină strălucitoare. Forme derivate: Paul, Paulică, Păvălaș, Paula.

Petru – reproduce numele grecesc Petros, a cărui semnificație era „piatră, rocă, stâncă”. Atribuit de către Iisus Hristos Apostolului Petru, care, inițial, se numea Simon: „Tu ești Simon, fiul lui Iona; tu te vei numi Kefa” (cuvânt sinonim cu grecescul „petra-piatră”), nume dat ca simbol al rezistenței în credință. La români numele se bucură de o largă popularitate, alături de o serie de diminutive, derivate și variante între care Petre, Petrișor, Petrache.

Radu – împrumut din limba slavă, provine de la forma scurtă a unor nume slave care includeau elementul „rad – bucuros”. Apare ca nume independent încă din secolul al XIV-lea, corespondentul feminin, derivat de la forma masculină, fiind Rada.

Simion – prenume masculin, destul de răspândit, continuă numele ebraic Simeon, întâlnit în Biblie, cu sensul „a auzit, a îndeplinit”. Preluat din greacă de către slavi, ajunge și la noi, pe cale

populară sau prin cărțile de cult. Forme feminine: Simona.

Ștefan – nume cu mare tradiție la români, de origine grecească, a cărui semnificație era „coroană, cer”. De la numele de botez, Ștefan s-au format multe variante și derivate, dintre care cele mai frecvente sunt Ștefănel, Ștefănuță, Ștefănuț, Fănel. Corespondentele feminine sunt Ștefania și, mai nou, Stefania.

Valentin – prenume masculin, ce provine din limba latină, „valens”, însemnând „puternic, sănătos”. Preluat de creștini, s-a răspândit în răsăritul Europei. Variantele: Valeriu, Valeria, Vali.

Vasile – continuă numele grecesc Basileos, având la origine sensul „regal”, derivat de la „rege, conducător”. Preluat în limba latină sub forma Basilius, este preluat de slavi, de unde, pe cale orală sau cultă, ajunge la noi, dezvoltând un mare număr de forme: Vasilie, Vasilache, Vasilică.

Zaharia – provine dintr-un nume vechi ebraic, a cărui semnificație era „Domnul și-a amintit”. Întâlnit în Biblie. Preluat de greci și latini, se răspândește în Europa odată cu creștinismul. Prin intermediul slavilor ajunge și la romani. Prenume inițial, cu timpul devine nume de familie.

Porecele întâlnite în localitatea Văleni

„În viața sa de toate zilele un individ mai este desemnat nu atât prin numele care i s-a dat la naștere și prin numele familiei sale, cât și printr-un cuvânt, care, într-un fel oarecare, s-a legat de persoana sa, o calitate sau un defect (fizic), o acțiune greșită sau necinstită. Dacă porecla dată cuiva de către o persoană este repetată și de alții la adresa aceleiași persoane, ea devine supranume. Se introduc aceste supranume pentru a evita confuziile între persoane cu același nume și prenume” [4, p. 70]. Porecele își au originea în aspectul fizic al unor persoane, respectiv, caracterele feței, statură, membre; însușiri morale (caracter, lăcomie și avariție; lenevie, sprinteneală, relații familiale, porecle privind viața ostășească, titluri sau profesii, starea socială, ființe, plante, alte împrejurări etc.

În documentarea, la articolul de față, cu locuitorii localității Văleni, am aflat diverse porecle ale căror purtători nu îi mai cunosc originea sau se jenează de acestea, deși ele au fost purtate de tați, bunici, străbunici, fiind un semn distinctiv al familiei respective. Fără a fi un specialist în domeniul onomasticii, am adunat câteva din ele și le prezint în ordinea ce urmează, cu specificația că, deși am căutat să le aflăm originea, nu am reușit decât în parte, la multe dintre ele sensul original fie s-a deformat, fie s-a pierdut din neștiință și ignoranță.

Enumerăm unele din ele mai des întâlnite: Baboi, Banu, Balmuș, Bahurleț, Boboc, Broscoi, Bostan, Brișcă, Blengu, Boghință, Bolbozeanu, Bucovina, Bumașcă, Bucuță, Butoi, Buzachi, Buzăruptă, Bâtlan, Caras, Capră, Calu, Cămeșăscurtă, Castraveți, Catalig, Cașuba, Chioru, Chimineț, Ciocan, Ciocănel, Cioroi, Cloșcă, Cotoi, Covrig, Crudu, Cucui, Cutuzov, Cheptosu, Chiron, Chișnică, Cîrlig, Chimineț, Dobreanu, Deleanu, Faraon, Fatababei, Fedosa, Fesu, Foaie, Fosoacă, Fornea, Grasu, Gușă, Gîtrîmb, Gâdei, Ghebosu, Ganjiu, Gogoloș, Harbuz, Hrean, Lenin, Leon, Limbița, Lupu, Marchitan, Motan, Motilică, Mutu, Mihalcea, Năsulea, Nebunu, Nițoran, Ochilă, Oușor, Pașalău, Pacajî, Părășel, Pătlăgel, Păpușica, Perciulă, Pește, Pricochi, Pîrlea, Pîșileau, Pupăză, Rățoi, Robu, Roșu, Rînză, Suhari, Sărmăluță, Șchiopu, Șopârlă, Șofran, Tachi, Tălcan, Trifon, Tuluc, Tabacioc, Tomocică, Turtă, Țap, Țarălună, Ținioaie, Uzunov, Urdă, Vischi, Vulpoi ș.a.

Acestea reprezintă doar o mică parte din poreclele care circulă astăzi pe teritoriul satului Văleni. După cum vedem, familiile care poartă același nume sunt diferențiate prin porecle.

Bibliografie

1. Cosniceanu, Maria, Nume de familie, Editura Pontos, Chișinău, 2004.
2. Dicționar întocmit pe baza lucrării semnate de Marieta Viucler, Diana Antonescu, București, 1972.

3. Dicționar Enciclopedic Român, Editura Pontic, București, 1962-1964.
4. Dicționar onomastic. Un nume pentru fiecare, Editura București, f. autor.
5. Graur Alexandru, Nume de persoane, Editura Științifică, București, 1965.

Informatori:

Locuitorii satului Văleni, Cahul.

1. Crăciun Valeriu, 40 ani, businessman.
2. Crăciun Anastasia, 40 ani, profesoară de istorie.
3. Nastas Elena, 59 ani, apicultor.
4. Nastas Vadim, 27 ani, constructor.
5. Nastas Daniel, 24 ani, grănicer.
6. Pintilii Ecaterina, 27 ani, profesoară de geografie.
7. Zgherea Andrei, 68 ani, pensionar.

**IMPACTUL REȚELOR ȘI A MIJLOACELOR DE
TRANSPORT ASUPRA MEDIULUI TURISTIC**

Vasile MAXIM, dr., conf. univ.

Summary

In this article we describe the impact of the transportations and transport network on tourism development. Tourism activity in general, developing vital social phenomenon - the economic, witnessed qualitative and quantitative structural changes in the development of transport networks and, as fundamental support expansion and enhancement of natural and human tourism resources. It is researched the activity of different types of transport and its impact on tourism.

Rețelele de transport, în general, și mijloacele de transport, în particular, s-au dezvoltat în strânsă legătură cu necesitățile omului de a se deplasa sau călători în interes comercial, de cunoaștere a noilor resurse sau zone atractive de odihnă sau în scopuri de pelerinaj etc.